

ОД БИОГРАФИЈЕ ДО ХАГИОГРАФИЈЕ

(Поводом новог издања *Житија светих* архимандрита др Јустина Поповића)

*„Постоје само две врсте људи: с једне стране, праведници који себе сматрају
грешницима, а с друге, стране грешници који се сматрају праведнима. ”*

Блез Паскал

Тешко је речима описати нашу свакодневицу. Свуда око нас потресне слике. Покољи, потоци крви. Одрубљене људске главе, руке, ноге. Тердани од дечјих очију. Измасакрирана људска тела. Страх и безнађе продиру до кости, до сржи бића. Слобода бешчашћа. Скрнављење јавне речи, стање неконтролисаних и необузданих права, духовна острвљеност и подивљалост шире се брже од сваке епидемије. Људско достојанство је унакажено до неслућених размера. Замире све што је човечно и вечно.

Том и таквом (не)добу мудра игуманија манастира Ђелије Гликерија, са вредним сестрама, пркоси на свој начин. Уместо „саопштења“, „апела“, „прогласа“ за мир и слогу, она, иако у немаштини, објављује по други пут *Житија светих* у дванаест томова архимандрита др Јустина Поповића, бившег професора Универзитета. И тако времену које производи промашене и недовршене људе, свом народу и свим народима света, нуди као алтернативу животописе светих људи. То чини јер верује и зна да нема препорода и напретка уколико се претходно не поврати свест о истинском људском и Божијем лику у овом народу.

Животописи Божијих угодника, као литература и духовна храна, потиснути су у нашој култури. Често их замењују биографије великих људи, без великих дела и мисли. Житија се претварају у легенде, легенде у житија, иконе у идоле, идоли у иконе. Десакрализован свет не зна и постао је неосетљив за светост и светитеље.

Житија светих „нису друго до живот Господа Христа поновљен у сваком светитељу, у већој или мањој мери, у овом или оном облику“, каже у свом предговору за први том др Јустин Поповић, један од најумнијих и најдуховнијих људи нашег доба, човек чији је животопис идентичан животописима светих. То нису само биографије у конвенционалном значењу већ истовремено нај-дубља аналитика људске егзистенције. Све оно што чини драму људског живота: бол, патња, страх, очајање, кри-вица, гордост, безверје, мржња, вера, нада, љубав, утеха, радост - противречности и парадокси људског бивствовања - све је ту описано и приказано на најбољи и најједноставнији могући начин. Ретко је где као ту јасно пока-зано како се на човеку зида пакао, а како рај. Како се природна антропогенеза претвара у демоногенезу, а како у агиогенезу. Мало је примера у светској

литератури где се тако разоткривају бескрајне људске могућности и према добру и према злу.

Ликови светитеља су најбоља и најконкретнија православна педагогика. Ту има безброј метода, многовековним искуством савршено разрађених, којима се показује и доказује како се изграђује савршена људска личност. Како трошна и смртна људска природа „излази из себе” - прекорачује своје сопствене моћи и границе - постаје вечна и бесмртна. Житија су бриљант ни огледи из православне философије, етике, гносеологије, социологије и христоцентричне психологије. Ту је мноштво примера како духовно обамрли и обневидели стичу духовни вид, очајни и безнадежни наду, тужни утеху и радост. Сви „тамни вилајети” људске душе, сво ништавило и беда, али и величина, људског бића у њима се једноставно, и тачно, разоткривају.

Светитељи нису езотерична, ванземаљска бића, већ конкретни људи од крви и меса - праве, целовите и истинске личности - који су мукотрпним даноноћним богочовечанским подвизима људску егзистенцију уздигли на виши ниво постојања. То су невероватно једноставне и обичне личности, али истовремено и бескрајно сложене. Те и такве личности биле су кроз векове путоказ хришћанским народима, звезде водиле, духовни оријентир, једини узор за којима су ишли народне вође и народ. Владало је уверење и сазнање да је народ који нема живе светитеље - духовно мртав народ.

Данас су све „вредности превредноване”. Та свест је потиснута. Нови узорци више нису светитељи већ ауторитарне личности, националне вође, страначки лидери, музичке, естрадне и фудбалске звезде. Између светитеља и нових вођа велика је провалија.

Најпреча брига светитеља јесте како да постану прави људи, а нових узора како да освоје моћ, власт, стандард, новац, лагодан и развратан живот са што мање рада.

Светитељи увек мере и прилагођавају себе Богочовеку. Савремени узорци Христа и највеће светиње прилагођавају својој, ничим ограниченој, *вољи за моћ и имање*.

Светитељи никад немају лепу реч о *себи*, већ само о *грујом*. Садашње вође немају никад лепу реч о *грујом*, већ само о *себи*.

За истински праве људе (светитеље) сваки други човек је икона Божија, брат, светиња, и ништа му се не може претпоставити. Други човек је неопходност. За данашње вође други човек је „пакао” (Сартр), и треба га искористити, потчинити или уништити. Другом човеку се све може претпоставити: партија, каријера, нација, држава...

Светитељи осећају бол и тугу целог света. Себе сматрају кривим и одговорним за све недаће и несреће. Модерни народни узорци осећају само свој бол и мисле да је за све крив *груји*.

Светитељи пишу и говоре својим језиком, али мисле и осећају за цео свет. Нови узорци, често, пишу и говоре туђим језиком, а мисле и осећају само за себе.

Свети Божији људи настоје да увек мењају само себе. Ововремени лидери настоје да промене све друге, само не себе.

Некада су народне вође подржавале светитеље, умне и духовне људе. Од њих су и вође и цео народ тражили савете. Њих су следили. Данашње вође по трговима

и халама извргавају најдуховније и најумније људе - живе светитеље - руглу и подсмеху. Од њих императивно захтевају да се „покају“ и следе њихов пут.

Животописи светитеља сведоче да човек, или народ, може постати слободан ако се ослободи зла које је у њему. Модерни (само)идолописи вођа сведоче да је то могуће подизањем споменика слободи и ватреним говорима о њој.

Светитељи брину како да служе народу. Самозване или обманом изабране вође како да владају народом.

Светитељи су увек у „опозицији“ према греху, насиљу, терору, злоби, мржњи, социјалној и свакој другој неправди, скрнављењу људског досгојанства. Данас многи мисле да је довољно бити у „опозицији“ према Богу, другом човеку и народу, или људима који су на власти.

Светитељи увек „колаборирају“ и у „коалицији“ су са Богом и сваком људском личношћу, а против ђавола и зла.

Наша нова „божанства“ су често у „коалицији“ и „колаборирају“ са ђаволом и злом, а против Бога и чо-века. И то под паролом да је то у име Бога, у име човека и народа.

Новим издањем *Житија свештих* манастир Телије на најбољи могући начин указује како да ми, идејно и духовно дезоријентисани, пронађемо затрти и изгубљени пут. Да отац Јустин Поповић, велики српски теолог и философ, није ништа друго дао српској култури сем ових *Житија* - било би доста.